

El arca rusa

Russian Ark, Alexander Sokurov, 2002

Viatge espacial i temporal a través dels darrers tres-cents anys de la història de Rússia, sense sortir de l'Hermitage

Tècnicament única

És difícil fer cinc cèntims d'aquest film del rus Alexander Sokurov. Per això pot ser millor anar per parts i, en primer lloc, fer referència a l'aspecte tècnic, ja que es tracta del primer film en tota la història del cinema que ha estat íntegrament filmat en una sola presa, és a dir, que es va rodar en els noranta-sis minuts de temps real en què transcorre la pel·lícula; sense cap tall, sense cap muntatge. Alfred Hitchcock ho havia intentat fer a *Festín diabòlic* (o *La soga*) però es va veure obligat a canviar de rotlle durant el rodatge i a dissimular, per tant, el talls. En el cas de *El Arca Russa* això ha estat possible gràcies a la tecnologia digital: la càmera, a l'espatlla, anava enviant totes les imatges amb alta qualitat a un disc rígid. Tota aquesta informació poste-riorment es va passar a un negatiu de 35 mil·límetres.

L'escenari: l'Hermitage

Però a més d'aquest desplegament tècnic, la pel·lícula és singular pel seu contingut. Es tracta del particular homenatge de Sokurov a l'Hermitage i a la ciutat de Sant Petersburg en el seu tres-cents aniversari. Aquest museu és un conjunt arquitectònic integrat pel Teatre Hermitage i el Palau d'Hivern que van ocupar els tsars durant els segles XVIII i XIX. Va ser construït per Pere el Gran i fou Catalina II qui va ubicar-hi la seva col·lecció de pintures el 1764. Però és que també va ser escenari de la revolució bolxevic de 1917 i del setge nazi durant la Segona Guerra Mundial.

Viatge en l'espai i el temps

La càmera inicia un viatge a través del museu: travessa salons, puja i baixa escales. Però no només es tracta d'un viatge espacial, sinó que al llarg del recorregut fa una mirada als darrers tres segles d'història de

Rússia. Com en altres films de Sokurov, una veu en *off*, que comparteix el punt de vista de la càmera— i del director— acompanya el recorregut, i talment com si de nosaltres mateixos es tractés, es va fent preguntes sobre tot allò que va veient. Un noble i diplomàtic francès li farà d'interlocutor. Ambdós, aniran desgranant diàlegs filosòfics i irònics sobre la història i la mentalitat russes, mentre van presenciant escenes privades del mateix Pere el Gran, Catalina II o els darrers esmorzars de Nicolau II. Però també van passant quadres de Rembrandt, El Greco, Van Dyck...

No hi ha un ordre cronològic, ni cap altre ordre lògic. Les escenes se succeeixen com si d'un somni es tractés, on s'intercalen moments del segle XIX i XX; com quan darrera d'una porta apareix un exterior glaçat on un fuster

construeix el seu propi taüt, rodejat de marcs sense teles.

No ens sorprèn que un projecte així necessités tres orquestres, més de mil actors i 22 assistents de direcció que van estar assajant durant mesos per posar en funcionament un engranatge que no es podia permetre cap error.

A *El arca russa* Alexander Sokunov continua les seves investigacions sobre les possibilitats de la imatge. Però també amb les seves reflexions sobre la història de Rússia —ell és historiador— com abans havia fet a *Molokh*, sobre la caiguda de Hitler; a *Taurus*, sobre els darrers dies de Lenin i la seva successió; o *Voces espirituales*, on criticava la presència soviètica a Afganistan.

No amaga la seva nostàlgia per l'època tsarista i el seu esperit crític amb el socialisme —que li ha costat dures crítiques de reaccionari. Així mateix, qüestiona la dependència russa de la cultura europea.

Aquesta arca russa amaga moltes coses, potser per això el film va tenir una extraordinària acollida al Festival de Cinema de Cannes a l'edició de 2002 i va ser considerada per la crítica com una de les pel·lícules més originals de la temporada.

Fitxa tècnica

Equip tècnic

Direcció: Alexander Sokurov
Guió: Alexander Sokurov, Anatoly Nikoforov
Producció: Andrey Deryabin, Kasten Stoter i Jens Meuer
Fotografia: Tilman Buettner
Música: Sergey Yevtushenko
Muntatge: Stefan Ciupek, Sergei Ivanov, Betina Kuntzsch
Nacionalitat: Rússia, Alemanya
Any: 2002
Durada: 96 min.

Equip Artístic

Sergey Dreiden: marquès
Maria Kuznetsova: Catalina la Gran
Leonid Mozgovoy: espia
David Giogobiani: Orbeli
Alexander Chaban: Boris Piotovski
Lev Yeliseyev
Oleg Khmelniisky
Maxim Serheyev: Pere el Gran
Natalia Nikulenko: Catalina I
Yuliy Zhurin: Nicolàs I
Vladimir Baranov: Nicolàs II
Vadim Nikoforov: Chamberlan

Filmografia

(selecció)

2003

Otets i syn

2002

Russian Ark

2001

Elégie de la traversée

2001

Telets

2000

Dolce

1999

Uzel

1999

Molokh

1997

Mat i syn

1996

Robert. Schastlivaya zhizn

1996

Vostochnaya elegiya

1995

Dukhovnyye golosa

1993

Tikhiye stranitsy

1992

Kamen

1990

Leningradskaya retrospektiva

1989

Peterburgskaya elegiya

1989

Sonata dlya Gitlera

1989

Sovetskaya elegiya

1989

Spasi i sokhrani

1987

Moskovskaya elegiya

1985

Elegiya

1980

Razzhlovannyj